

Sygn. akt IV CZ 28/16

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z wniosku A.M.
przy uczestnictwie K. M. i D. M.
o dział spadku i podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 maja 2016 r.,
zażalenia wnioskodawczyni
na postanowienie Sądu Okręgowego w B.
z dnia 11 lutego 2016 r.,

- 1) oddała zażalenie,**
- 2) oddała wniosek uczestników o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w B. postanowieniem z dnia 11 lutego 2016 r. odrzucił apelację wnioskodawczynie A. M. od postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 19 maja 2015 r., którym dokonano podziału majątku wspólnego A. M. i E. M. oraz działu spadku po E. M. - jako wniesioną z naruszeniem ustawowego terminu.

Powyższe orzeczenie zapadło w wyniku wstępnej kontroli apelacji, którą przedstawił Sąd Rejonowy w następstwie przywrócenia terminu do jej wniesienia. Sąd uznał, że skuteczne doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem nastąpiło na wniosek skarżącej w dniu 16 czerwca 2015 r., zatem złożenie jej w dniu 2 października 2015 r. było spóźnione (art. 369 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Stwierdził, że Sąd pierwszej instancji bezpodstawnie przywrócił wnioskodawczynie termin do dokonania tej czynności wobec braku podstaw do przyjęcia, że uchybienie nastąpiło bez jej winy (art. 168 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W dniu ogłoszenia postanowienia, tj. 19 maja 2015 r. Sąd prawidłowo pouczył wnioskodawczynię, że apelację można wnieść w terminie dwutygodniowym od otrzymania odpisu tego postanowienia wraz z uzasadnieniem, bądź w przypadku niezłożenia wniosku o doręczenie odpisu rozstrzygnięcia z uzasadnieniem w ciągu czternastu dni od daty jego wydania, tj. do dnia 30 czerwca 2015 r. Okolicznościami usprawiedliwiającymi naruszenie terminu nie było złożenie, w terminie otwartym do wniesienia apelacji, wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz mylne przypuszczenie skarżącej, że ponownie rozpocznie on bieg od daty ustanowienia takiego pełnomocnika. Art. 124 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. umożliwia odmienne liczenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia tylko w sprawach, w których ustawa w braku zdolności postulacyjnej strony wymaga zastępstwa prawnego przez adwokata lub radcę prawnego, a wniosek strony o jego ustanowienie został uwzględniony (art. 124 § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) albo oddalony (art. 124 § 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W pozostałych wypadkach złożenie takiego wniosku nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania (art. 124 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Wnioskodawczyni w zażaleniu, dochodząc uchylenia zaskarżonego postanowienia, zarzuciła naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 45, 78 i 176 Konstytucji RP w zw. z art. 6 Europejskiej konwencji praw człowieka i podstawowych wolności. Wniosła ponadto, na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., o objęcie badaniem prawidłowości postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 5 października 2015 r. o oddaleniu jej wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji jako przedwczesnego, postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 3 lipca 2015 r. o odmowie ustanowienia pełnomocnika z urzędu, postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 25 września 2015 r. o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ponownego wniosku o ustanowienia pełnomocnika z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury i piśmiennictwa postępowanie przed sądem drugiej instancji, prowadzone na podstawie art. 373 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., obejmuje wstępną kontrolę dopuszczalności środka zaskarżenia pod względem przedmiotowym, podmiotowym oraz zachowania terminu i wymagań formalnych, a także orzeczeń wydanych w toku postępowania międzyinstancyjnego. Badaniu podlega również prawidłowość postanowienia sądu pierwszej instancji o przywróceniu terminu do wniesienia apelacji (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1968 r., III CZP 77/67, OSNC 1968, nr 12, poz. 202, mająca moc zasady prawnej, która zachowała aktualność w obecnie obowiązującym stanie prawnym, oraz m.in. nie publikowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2009 r., II UZ 23/09, z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CZ 119/13, z dnia 19 czerwca 2013 r., I CZ 57/13, z dnia 12 lipca 2012 r., I CZ 75/12). Podkreśla się przy tym, że skoro w ramach tej kontroli sąd drugiej instancji ocenia niezaskarżalne orzeczenie sądu *meriti*, powołanego do rozpoznania wniosku o przywrócenie uchybionego terminu, podważenie jego prawidłowości powinno dotyczyć sytuacji, gdy w okolicznościach sprawy zachodzi ku temu oczywista podstawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 146/12, z dnia 6 września 2012 r., I CZ 95/12). W razie stwierdzenia bezzasadności przywrócenia terminu, Sąd ten uznając, że

apelacja została wniesiona z uchybieniem ustawowego terminu, bez potrzeby uchylania postanowienia sądu pierwszej instancji, odrzuca ją wprost.

W pierwszym rzędzie rozważyć jednak należy zasadność wniosku o poddanie tzw. uprzedniej kontroli na podstawie art. 380 w zw. z 398²¹ i art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. prawidłowości postanowień (1) Sądu Rejonowego w B. z dnia 5 października 2015 r. o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji jako przedwczesnego, (2) Sądu Rejonowego w B. z dnia 3 lipca 2015 r. o odmowie ustanowienia pełnomocnika z urzędu, (3) Sądu Okręgowego w B. z dnia 25 września 2015 r. o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ponownego wniosku o ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Zgodnie z art. 380 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Piśmiennictwo i judykatura jednolicie przyjmują, że „wpływ” w rozumieniu powyższego przepisu ma tylko takie postanowienie, które było bezpośrednią przyczyną bądź istotną współprzyczyną rozstrzygnięcia. Waleru takiego nie można przypisać postanowieniu (1) Sądu Rejonowego w B. z dnia 5 października 2015 r., skoro zostało ono uchylone późniejszym postanowieniem tego Sądu z dnia 26 października 2015 r., zatem przestało istnieć w porządku prawnym. Wniosek o poddanie kontroli postanowienia (3) Sądu Okręgowego w B. z dnia 25 września 2015 r. jest chybiony, gdyż w tej dacie żadne postanowienie nie zapadło. Gdyby jego przedmiotem było postanowienie Sądu Okręgowego w B. z dnia 18 września 2015 r., oddalające zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w B. z dnia 3 lipca 2015 r. w przedmiocie oddalenia kolejnego w sprawie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ponownego w postępowaniu międzyinstancyjnym wniosku o ustanowienia pełnomocnika z urzędu, które zostało doręczone wnioskodawczyni w dniu 25 września 2015 r., to trzeba stwierdzić, że między jego treścią a odrzuceniem apelacji nie zachodzi bezpośredni związek. Podstawą odrzucenia nie było bowiem ani niespełnienie wymogów fiskalnych ani samodzielne wniesienie tego środka odwoławczego, tylko niezachowanie ustawowego terminu jego wniesienia. Odmowa uwzględnienia wniosków, zwłaszcza wobec prawidłowego pouczenia o terminach zaskarżenia, nie miała zatem wpływu na

możliwość złożenia apelacji. Nieznajomość prawa, wyrażająca się błędną interpretacją przez wnioskodawczynię art. 124 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zakresie procesowych skutków wniesienia wskazanych wniosków nie pozostaje w takiej relacji do treści podjętych co do nich rozstrzygnięć, aby uzasadniała pozainstancyjne badanie ich zasadności. Bezpodstawny jest wniosek o poddaniu kontroli postanowienia (2) Sądu Rejonowego w B. z dnia 3 lipca 2015 r. które, jako wydane przez Sąd pierwszej instancji, podlegało zaskarżeniu na zasadach ogólnych.

Jak wyżej wskazano skuteczne zakwestionowanie w zażaleniu postanowienia w przedmiocie odrzucenia apelacji wobec wniesienia jej z uchybieniem terminu, możliwe jest wówczas, gdy zostanie wykazana zasadność wniosku o przywrócenie terminu do jej wniesienia, czyli wadliwa odmowa przywrócenia terminu. W tym wypadku złożenie przez stronę wniosku opartego na art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 było niemożliwe, gdyż kwestia bezzasadności przywrócenia terminu przez Sąd Rejonowy w B. postanowieniem z dnia 26 października 2015 r. była poddana ocenie przez sąd drugiej instancji jedynie jako przesłanka rozstrzygnięcia i nie wydano w tym przedmiocie żadnego orzeczenia. W ocenie Sądu Najwyższego nie stoi to na przeszkodzie ocenie prawidłowości tego stanowiska, podważanego w zażaleniu jako wadliwa podstawa przyjęcia uchybienia terminu. Zarzuty skarżącej dotyczące przedmiotowej kwestii nie zasługują na uwzględnienie. Sąd Okręgowy, odmiennie oceniając przesłanki przywrócenia terminu do złożenia apelacji, nie naruszył art. 168 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w myśl którego, jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu. Zgodnie przyjmuje się, że brak winy w niedokonaniu w terminie czynności procesowej podlega ocenie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności danej sprawy w sposób uwzględniający obiektywny miernik staranności, jakiej można wymagać od strony dbającej należycie o swoje interesy (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 stycznia 1972 r., III CRN 448/71, OSPiKA 1972, nr 7-8, poz. 144). Utrwalone orzecznictwo i piśmiennictwo wskazuje, że przywrócenie terminu wyłączają nawet takie zachowania, którym można przypisać charakter lekkiego niedbalstwa (por. m.in. postanowienie Sądu

Najwyższego z 9 sierpnia 1974 r., II CZ 149/74, OSP 1975, nr 2, poz. 39). Jak wyżej wskazano, wnioskodawczyni była prawidłowo pouczona o terminie i sposobie złożenia apelacji, wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu składała kilkakrotnie i powinna zdawać sobie sprawę z niepewnego wyniku kolejnego z nich. Złożenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego w terminie przewidzianym na wniesienie środka zaskarżenia nie ma wpływu na bieg terminu wniesienia tego środka (art. 124 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Art. 167 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. stanowi, że czynność podjęta przez stronę po terminie jest bezskuteczna. Twierdzenie o nieznajomości prawa nie jest w tej sytuacji dostateczną przyczyną dla przyjęcia, że uchybienie terminowi wniesienia środka odwoławczego nastąpiło w sposób niezawiniony. Brak również podstaw do przyjęcia naruszenia wskazanych w zażaleniu norm konstytucyjnych i konwencyjnych, gdyż prawa wnioskodawczyni były zachowane, a do uchybienia terminowi doszło wyłącznie z przyczyn leżących po jej stronie.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu. Sąd Najwyższy oddalił wniosek uczestników o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego nie znajdując podstaw do odstąpienia od zasady orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego, w myśl której każda ze stron ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie (art. 520 § 1 k.p.c. i art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

aj

kc

